

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhajajo vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din. za izposojnino 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Polt. ček. rač. 11.153. Telefon 3112

Učitelj in demokracija

»Učitelj je bil in bo hlapec političnih strankarskih spletk in to je njegova žalostna usoda, ki bo ugasnila šele takrat, ko bo konec političnih strank.« (»Zbor«, 8. apr. 1937.)

Z drugimi besedami: samo fašizem bo osvobodil učiteljstvo hlapčevanja političnim strankam. Tako trdi Ljotičev »Zbor«, najvidnejši in najdoslednejši borec za fašistično državno ureditev v Jugoslaviji.

Vemo sicer, da je zavestno fašistično usmerjenih učiteljev v Sloveniji tako malo, da sploh ne prihajajo v poštev, zdi se nam pa, da bi se za zgornjo trditve iz »Zbora« došlo med slovenskim učiteljstvom neverjetno mnogo podpisov.

Strankarske razmere pri nas so res tako obupne, da zapadajo ljudje, ki so se sicer do sedaj vzdržali v pravilnem ravnesju, v psihozo nekake politične avtokracije ter bi bili v tem razpoloženju vsak čas pripravljani, izliti iz kopeli z vodo vred tudi otroka. Gotovo se ne motimo, če sodimo, da je gornji izvelek prišel v zadnjo številko našega lista prav kot sad sličnega razpoloženja.

Ne bo tedaj odveč, če v tej gigantski borbi, ki jo bijejo demokracije vsega sveta proti psihozi totalitarne usmerjenosti, priberemo domačih in tujih fašistov, pribijemo nekaj ugotovitev, ki so za pravilno opredelitev učiteljstva odločilne važnosti.

Demokracija ima mnogo večji interes na vzgoji in izobrazbi ljudstva kot vse druge vladavine. Ona odklanja načelo heteronomne avtoritete, izsiljene z zunanjimi vplivi ter mora skušati nadomestiti jo s prostovoljno podrejenostjo, ki izvira iz spoznanja lastnih, dobro razumevaločih interesov.

Demokracija pa ni samo oblika vladavine, marveč v prvi vrsti oblika sožitja. Uravnavanje odnosov do svojih sodržavljanov v demokratski vladavi država je najboljše in najkonkretnjša življenska samovzgoja. Številneja dotikališča pomenjajo tudi številnejšo raznovrstnost dražljajev, na katere mora posameznik reagirati. Ta bogatejša raznovrstnost dražljajev in odnosov ustvarja tudi boljše in vrednejše življenje.

Demokracija razširja te notranje medsebojne odnose svojega naroda tudi na druge narode in države ter omogoča na ta način vedno obširnejša poprišča človeške dejavnosti in kulture.

Družba, ki se je organizirala na taki duhovni osnovi, stremi za tem, da sodeluje kot mednarodna zajednica pri splošnem kulturnem tekmovalstvu v korist vesoljnega človeštva, ker se zaveda dejstva, da bolna celota ne dopušča zdravih delov. Svojo tekmovalno sposobnost in svoje kulturno poslanstvo, brez katerega tudi življenje celih narodov ni življenja vredno, more doseči pa le s pravično notranjo socialno ureditvijo in z neprestanim izpopolnjevanjem svoje vzgojne in izobrazbene organizacije proti najvišjim socialnim ciljem, ki morajo ležati izven okvira posameznih narodov.

V tako organizirani družbi je učitelj njen prepotrben in zato visoko cenjen činitelj in to brez ozira na višjo ali nižjo stopnjo njene razčlenjenosti, ker teže vsi razredi in stanovi za tem, da zmagovito vzdrže boj za uveljavljanje in enakopravnost.

Tako je v ideji demokracije vzgoja nujno vsebovana. Ta vzgoja se vrši pa prav tako po strankah in po vseh avtonomnih korporacijah kakor po posebnih vzgojnih ustanovah. Nasproti temu pomenja fašizem najskrajnejši centralizem. Ni naš namen, da bi se spuščali na tem mestu v usodne posledice takega centralističnega ekstreme na vsa področja kulturnega življenja današnje družbe. Dotakniti se hočemo le vzgojne strani, pri kateri smo učitelji neposredno prizadeti.

Prava vzgoja obstaja v tem, da se nudi človeku toliko svobode, da se more razvijati sam s pomočjo svoje volje. Resnična vzgoja je le samovzgoja. Pravi vzgojitelj mora ustvarjati pogoje, v katerih je možna samovzgoja. Čim manj osebne in upravne avtonomije, tem manj osebne proste volje in toliko manj samovzgoje.

Fašizem pomenja vzgoja strumno šolanje in desiranje, ne pa osebni razmah vseh duševnih sil. Fašizem je nujno napadalen in to v vseh pogledih. V to svrhu mora voditi svojevrstno populacijsko in vzgojno politiko s posebnim oziranjem na državno politiko in brez ozira na potrebe posameznika in njegovega okolja. Njegov vzgojni sistem ne stremi po tem, da bi iz človeka napravil človeka, marveč brezdušno kolesce v državni mašineriji. Vzgoja mora biti brezpogojno individualna, inspirirana pa po plemenitem socialnem idealu v najširšem pomenu besede.

Evropa trpi že več desetletij na tem, da je socialen cilj svoje vzgoje zožila na nacionalen cilj ter je s tem njegov pomen zatemnila. Fašizem pomenja pa krono tega zoženja in izkvarjenja pravega vzgojnega duha.

S pomenom prave vzgoje so izpodnesena tla pa tudi pravemu vzgojitelju in dostojanstvu učiteljskega poklica.

Ko bo konec političnih strank, bo konec tudi dostojanstva človeške pameti, bo konec vsake avtonomnosti na vzgojnem področju. Učitelj res ne bo hlapčeval več političnim strankam, hlapčeval pa bo brezdušni državni

mašineriji, ki je neprimerno brezobzirnejši »kralj na Betajnovi« kot vse stranke skupaj.

V strankah je mogoč in nujen osebni odnos, fašistična državna tvorba takega odnosa ne pozna.

Delo jugoslovanskega učiteljstva za zaščito dece

Teden od 9. do 15. maja je posvečen delu za zaščito jugoslovanske dece. Jugoslovanska unija za zaščito dece je organizirala po vsej državi akcijo v prid jugoslovanske dece. Najbolj pozvani, da se interesirajo za probleme zaščite dece in za delo v tej smeri, so gotovo jugoslovanski učitelji(ice).

Na glavni skupščini JUU v Sarajevu, avgusta 1935, so se delegati učiteljstva iz vse države temeljito bavili z vprašanjem potrebe večje skrbi in pozornosti do jugoslovanske dece. Iznašali so težko socialno stanje, v katerem se nahaja šolska deca, in poudarjali, da mora JUU v svoji organizaciji stalno razpravljati o tem vprašanju, dokler se razmere ne popravijo, ter mora organizacija smatrati to kot svojo nalogo.

V smislu tega poudarka je ista skupščina sprejela v svoji »Deklaraciji o smeri stanovske politike Jugoslovanskega učiteljskega združenja« tudi sledečo točko o zaščiti dece v svoj program:

»Kulturno, prosvetno in socialno stremjenje ter delo združenja za napredek šole in narodne prosvete bo uspelo, ako se zagotovi: Svoboda otroka v šoli, da bi se razvile vse sposobnosti in moči, ki počivajo v njem, in principi:

pouka v materinem jeziku, znižanja števila otrok v razredih, ustanavljanje šol za defektne otroke, obveznega 8 letnega šolanja brez olajšav, izvedbe splošne in strokovne izobrazbe in vzgoje po sodobnih pedagoških načelih, preprečitve izkoriščanja otrok za fizično delo,

socialno-zdravstvene zaščite in skrbi za otroke, in brezplačnega šolanja in preskrbe otrok s šolskimi potrebščinami.

Zvesta svojemu programu v zaščiti dece je glavna uprava Jugoslovanskega učiteljskega združenja pozdravila ustanovitev Jugoslovanske unije za zaščito dece in takoj pristopila kot član z več deleži.

Dosledni temu so zastopniki jugoslovanskega učiteljstva iz vse države na seji glav-

nega odbora JUU v svojem komuniqueju od 2. junija 1936 naglasili sledeče:

»Iz poročil, ki so jih podali člani glavne odbora JUU ugotavljamo, da živi šolska deca v državi po večini v zelo bednih materialnih razmerah ter je neobhodno potrebno, da se podvzamemo vsi ukrepi za omiljenje tega stanja. Iz tega razloga pozivamo vse narodne učitelje(ice), da potom karitativnih ustanov in dečje samopomoči delujejo na omiljenju teh razmer. Ravno tako opazujemo merodajne faktorje, da to delo podpro tudi s svoje strani ter ukrenejo potrebno za uspeh te akcije.

Letos je na svojem zasedanju od 26. do 28. aprila 1937. glavni odbor JUU ponovno razpravljal o tem problemu ter so zastopniki jugoslovanskega učiteljstva iz vse države ugotovili, da je učiteljstvo mnogo storilo, da pomaga otrokom, ki trpe pomanjkanje. Mnogi učitelji premožnejših krajev so potom otrok svoje šole organizirali zbiranje sredstev in naturalij ter jih pošiljali na šole v pasivnih krajih. Istočasno pa so ugotovili, da ta pomoč sama ne zadošča ter je glavni odbor JUU v svojem komuniqueju naglasil naslednje:

»Šolski otroci žive v mnogih krajih naše države v zelo težkih materialnih razmerah in je pri takih otrocih nemogoč popoln uspeh pouka. Iz tega razloga apelira glavni odbor JUU na vse odločujoče činitele, da temu vprašanju naše mladine posvetijo polno pažnjo in ukrenejo vse, da skrb za to mladino ne bo samo predmet usmiljenja, temveč dolžnost naroda in države.

V mladini je bodočnost naroda in države! Jugoslovansko učiteljsko združenje se smatra za sestavni del Jugoslovanske unije za zaščito dece, zato bo vsak jugoslovanski učitelj(ica) deloval v pravcu njenih ciljev.

Beograd — Ljubljana, 10. maja 1937.

Ivan Dimnik,

predsednik

Jugoslovanskega učiteljskega združenja v Beogradu.

Centralizacija zavodov za defektno deco in ljubljanska bolnica

Lep zgled centralizacije zavodov nudijo Masarikovi domovi v Krču pri Prahi. Ko sem se pred časom mudil tam, me je prav posebno zanimalo, kakšni nagibi so prav za prav vodili do centralizacije več domov pod eno streho. V prvi vrsti je bilo tu po sredi gospodarsko vprašanje, katerega so s centralizacijo domov sijajno rešili. Na režiji so se prišle dle ogromne vsote. Istočasno se je pa s to centralizacijo uvedel boljši sistem delovanja domov samih. Trpela bi mogoče pri centralizaciji samo individualnost domov z ozirom na njihovo delovanje.

Tudi pri nas se je že razmotrivalo o vprašanju priključitve ali združitve več zavodov pod eno upravo. Tako se je enkrat že nameraval priključiti ljubljanski gluhošemni zavod za slepe. Pa se je namera takrat z ozirom na vzgojno vprašanje opustila. Predvsem so bili strokovnjaki takrat mnenja, da bi nikakor ne kazalo spraviti dva tako rekoč nasprotujoča si svetova pod eno streho, ker mora pač defektnega otroka spopolnjevati povsem normalna okolica, ne pa nasprotni defekt. Ta nazor je gotovo popolnoma pravilen, saj je prodir že pred desetletji, ko so v nekaterih krajih ustanavljali skupno zavode za slepe in za gluhošeme, kar se je pa pozneje baš iz teh razlogov pričelo opuščati.

Vendar pa misli o združitvi več zavodov ni opustiti, ker nudi taka centralizacija na drugi strani z gospodarskega kakor tudi iz organizacijskega stališča toliko prednosti, da je potreba vsekakor vzeti to vprašanje v pretes. Za nas je posebno važen položaj, v katerem se danes nahajajo zavodi za defektno deco v dravski banovini.

Ljubljanski gluhošemni je nujno potrebna razširitev. Zavod, ki je bil prej pripravljen samo za bivšo Kranjsko, je sedaj za vso dravsko banovino. Zato ostaja leto za leto več gluhošernih otrok brez potrebne pouka. Pomožna šola je brez svojih lastnih prostorov že leta in leta, ta šola bi nujno potrebovala tudi internat in ji bo torej na vsak način potrebna preskrbeti lastno hišo. Zavod za slepe deco v Kočevju tudi nima odgovarjajočih prostorov. Zadnji čas se je za ta zavod kupila stara tovarna v Mengšu, ki se bo preuredila za to ustanovo. Kako težko je preurejati takšne stare kasarne v moderne hi-

gienske zavode, bodo vedeli pač oni najbolj, ki so v takšnih zavodih že delovali. Zato je taka namestitve zavoda v najboljšem primeru težak problem, običajno pa popolnoma nekaj zgrešenega, ker je tudi za zelo drag denar težko preurediti tako kasarniško poslopje v moderen, vsem higienskim in pedagoškim predpisom ustrežajoč zavod.

Vprašanje deškega vzgajališča je deloma rešeno s premostitvijo iz Ponovič v Ljubljano.

Takšna je približna slika stanja naših domov za defektno deco v dravski banovini. Trenutno je vprašanje nastanitve teh domov, kakor tudi njihova razširitev vsaj deloma še odprto. Na drugi strani je pa žal še tudi odprto vprašanje naše bolnice. Vsi resni glasovi zadnjega časa so bili za to, da se za dravsko banovino sežida na primernem mestu dovolj prostorna, popolnoma moderna bolnica. Ta nazor je edino pravilen, ter bi se edino na ta način mogel rešiti težak položaj naše bolnice. Z izselitvijo bolnice iz sedanjih prostorov bi se pa dala tudi možnost razširitve gluhošemnice v sedanje prostore bolnice, kakor tudi namestitve ostalih zavodov v prostorih bolnice. Z malenkostno adaptacijo bi se lahko v sedanji bolnici namestili vsi zavodi za defektno deco v naši banovini. Na ta način bi se izvršila upravna moderna centralizacija teh zavodov. Gospodarsko bi zavodi prišli pod eno upravo, katero bi vodil upravnik strokovnjak iz vrst strokovnega učiteljstva za defektno deco. Vsak zavod bi imel posebno strokovno vodstvo, katero bi usmerjalo poedini zavod v njegovem individualnem pravcu. S tako rešitvijo bi se skoncetriralo delo na zavodih za defektno deco v naši banovini. Zavodi bi prišli vsi v Ljubljano ter bi s tem dobili stik z vsemi zdravstvenimi, pedagoškimi in znanstvenimi ustanovami, ki so potrebne za uspešen razvoj takih zavodov. Pocenila bi se pa tudi režija teh zavodov, kar bi gotovo ugodno uplivalo tudi na ban proračun.

Na drugi strani bi pa z odkupom bolniških poslopij po banovini tudi banovina prispevala znaten del za čimprejšnjo zgraditev moderne bolnice za dravsko banovino, kar bi bilo gotovo gospodarsko bolj modro, kot pa nakupovanje starih poslopij po deželi za te zavode.

Jelo Janežič.

VSEBINA:

Učitelj in demokracija.

Delo jugoslovanskega učiteljstva za zaščito dece.

Centralizacija zavodov za defektno deco in ljubljanska bolnica.

Pet let Trbovelskega slavčka.

Vodstvo in pouk v kmetско - nadaljevalnih šolah.

Današnja vaška šola in njen odnos do

gospodarskih in družabnih razmer.

† Francu Rozmanu v slovo.

LISTEK: Kočevske sence.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Pet let Trbovelskega slavčka

O lepih uspehih Trbovelskega slavčka so nam naši časopisi poročali. Z zanimanjem smo čitali o pevskih turnejah po Jugoslaviji, Češkoslovaški in Avstriji, z veseljem smo zasledovali glasbena poročila o koncertih po ožji domovini in ko smo poslušali po dvornah zbor mladih pevcev, nam je šlo njihovo ubrano, sočno in občutno žvrgolenje do srca. Vse je pomembno, kar se ob delovanju Slavčkov dogaja. Lepa in čudovita je pesem sama, ne glede na otroka, Trbovlje, učitelja, organizacijo, koncerte, turnee, slavo in znamenitost. Umetniška stran sama ima svoje zlate vrednote in zaradi nje je vse drugo. In ta umetnost prihaja iz kraja, »kjer se sonce ne smehlja, kjer je črni dim in črna fabrika pod njim«. Socialna stran Slavčkov nam govori, da se je njihovo petje rodilo iz resničnega življenja in da ni izumetničeno. Ob Slavčkih je bila ustvarjena marsikaka mladinska pesem in je njihovo petje oživilo marsikako glasbeno zasnovo, ki bi drugače prišla med drugim papirjem. Glasbenik je na koncertu Slavčkov doživel samega sebe, slišal je svojo misel in se zavedel, da ne živi za stonj; za zbor je komponiral pesmi, ki jih brez Slavčkov ne bi imeli. Velik pomen Slavčkov je pa tudi v tem, da jih je precej iz učiteljske družine začelo misliti, kako bi, kar je pevsko sposobnega med mladino v kraju, združili v zbor pevk in pevcev. Začeli so z mladinskimi pevskimi zbori in jim je uspelo. Slavčki so jim dali pobudo, smer, vzgled in pogum; po njih so si sestavljali program, ki je bil že od začetka spontan in sodoben. Čeprav so Slavčki v prvi vrsti glasben pojav, se vendar ne da utajiti, da je učitelj organizator tega posebnega gibanja in življenja v narodu. Tovariš Suligoj kot glavna vodilna in urejajoča sila ter njegovi zvesti sodelavci, vsi so učitelji. Ker so bili v zvezi z mladino in ljudstvom, so hoteli nekaj najti. In našli in pogodili so, kar je speče čakalo, da se prebudi, oživi in kliče po svetlobi in lepoti. Otroških zborov bo vedno več in čim več bo učiteljev, ki bodo znali zbrati mladno ter lahke in očarujoče pesmi ter vaditi glasove z okusom, spretnostjo in vztrajnostjo.

Pred par meseci je izdala uprava zbora knjižico z naslovom »Pet let Trbovelskega slavčka«. Delo je bilo zelo potrebno. Saj ni le zgodovina dela in uspehov trbovelskega mladinskega zbora, ampak je tudi navodilo, kazi-pot, vzor in pobuda za vse one, ki bi radi organizirali svoj mladinski zbor. Iz knjižice se razvidi, kako je važno, da privre pesem iz ljudskega življenja. To ljudsko življenje je treba najprej poznati in doživeti in z njim spojit pesem. In važno je tudi, da ni pesem priučena na šolski in čitalniški način, ampak da je pesem izliv srca in doseže tudi po obliki čim večjo popolnost. Ni mogoče, da bi imeli v vsakem kraju zbor, ki bi se meril s Trbovelskimi slavčki. Ne bo se mogel vsak zbor ponášati na mednarodnih kongresih pred glasbeniki svetovnega okusa. Pa je dosti že to, da otroci pojo iz srca in da užigajo z domačo lepoto ljudska srca. Sedaj je res že čas, da se ljudstvu nudi več kot veselica in neokusna igra.

Knjižica je napisana za one, ki se zanimajo za žive osnove znamenitega mladinskega zbora iz Trbovelj, in za one, ki iščejo nasvetov in vzorov svojim nameram. Obsega več člankov. Klopčičeva pesem nam na eni strani s stvarnim in zgoščenim pripovedovanjem zapoje vso realnost rudarjeve mladosti v kmečki hiši in njegove usode v revirju. Ludvik Mrzel nam poda v kratkem in živahnem članku socialno in gospodarsko sliko Trbovelj v preteklosti in sedanjosti. Drago Supančič govori o delu in osebi Avgusta Suligoja ter o sedanjih koncertih in nastopih Slavčka. Krista Suler dovolj jasno obrazloži, iz kakšnih nagibov je vzniknil naš najboljši mladinski pevski zbor v Trbovljah. Dragotin Cvetko je napisal o kulturno pedagoškem pomenu, Mar-